

LUNDS
UNIVERSITET

Artificiell intelligens och religion

RAPPORT FRÅN RUNDABORDSSAMTAL | 1 FEB 2019

Rapport från rundabordssamtal på temat *Artificiell intelligens och religion*

SAMTALSDELTAGARNA

Mats Aldén | Stiftsprost i Lunds stift och doktor i etik

Hassanain Govani | Verksam som ledare för en shiamuslimsk församling i Stockholm

Johanna Gustafsson Lundberg | Docent i teologisk etik, Lunds universitet

Maria Küchen | Författare, krönikör och kulturjournalist

Oliver Li | Doktor i religionsfilosofi, Uppsala universitet

Blaženka Scheuer | Lektor i Gamla testamentets exegetik, Lunds universitet

Johan Tyrberg | Biskop i Lunds stift

Kalle Åström | Professor i matematik, Lunds universitet

Susanne Wigorts Yngvesson | Professor i etik, Enskilda Högskolan Stockholm

Sara Wrige | Präst och församlingsherde i Skara stift, samt doktor i fysik

BAKGRUND

Existentiella, etiska, filosofiska, teknologiska och teologiska frågor avhandlades i ett engagerat samtal mellan forskare och representanter för religiösa gemenskaper som kom samman för att utbyta tankar på temat artificiell intelligens och religion. Vilka utmaningar står religioner och religionsvetenskapen inför vad gäller högteknologisk samhällsförändring? Vilken roll kan religionerna spela och hur kan de komma att utvecklas och förändras i ett sådant samhälle? Vad bör religionsvetarna och teologerna forska vidare om i syfte att bidra till att möta de utmaningar som samhället står inför i spåren av en ökad användning av AI?

Den text som följer är en sammanfattning av samtalet men den innehåller också vidare funderingar på de teman som uppkommit under kvällen. I syfte att presentera samtalet så överskådligt som möjligt har vi samlat de teman som diskuterats i tre grupper i enlighet med följande.

AI OCH SAMHÄLLET I STORT

Det starka intresset för AI i samhället idag ger utmärkta möjligheter till tvärvetenskapliga samtal. Strävan efter att förbättra människans villkor och bidra till att utveckla ett gott samhälle, att utveckla det gemensamma goda, utgör drivkraften för men också fordrar samarbete mellan teknologer och naturvetare å ena sidan och samhällsvetare och humanister, religionsvetare och teologer å andra sidan. I vårt arbete med att utveckla ett AI som kan främja ett gott samhälle åt alla är det viktigt att fundera dels över frågan vad som utgör ett gott samhälle (Gustafsson Lundberg) och dels över frågan om vad det allmänna, gemensamma goda egentligen består i (Wrige). Vi bör i det gemensamma goda också ta djurens och naturens, inte enbart människans behov i beaktande.

Oavsett om det starka AI utvecklas framöver är det viktigt att se den pågående tekniska AI utvecklingen som en slags samhällsomformande revolution. Revolutioner historien igenom, inte minst tekniska sådana, har ofta omformat samhället till det bättre men har genom arbetslöshet, ohälsosamma arbetsmiljöer, svåra arbetsskador och miljöförstörelse, som ofta följt i dess spår, medfört lidande för människor. Vi behöver dra lärdom av historien och fundera över det eventuella lidande som utvecklingen av AI, även det som redan finns, kan komma att medföra. Vi behöver vara förbereda och försöka, så långt som möjligt, mildra negativa effekter av utvecklingen. (Åström).

AI OCH LEVANDE RELIGION IDAG

De religiösa traditionerna idag har utvecklats över århundraden i skilda och ständigt skiftande kulturella, politiska, geografiska och teknologiska kontexter. De religiösa traditionerna karakteriseras därför av en högt utvecklad förmåga till omformulering och adaptation. Tvärt emot vad ofta anförs, är huvudfrågan för de religiösa traditionerna inte ortodoxi – frågan om den rätta läran, utan ortopraxi – frågan om den rätta handlingen (Govani). Den viktigaste frågan blir därmed frågan om vad (den religiösa) människan gör med och hur hon förhåller sig till AI. Nya teknologiska och samhällsliga företeelser, såsom utvecklingen och användningen av AI, är redan framgångsrikt integrerade i och outhärliga för religiösa individernas och gemenskapernas vardags- och gudstjänstliv (Tyrberg). AI erbjuder stora möjligheter till hjälp i det religiösa livet såsom möjligheter att följa gudstjänst eller tala med präst eller andlig ledare via radio, TV, eller mobilappar, lagring av stora mängder antikt textmaterial etc (Govani). I vår högteknologiska tid tillkommer också rymden som en plats där människan som religiös varelse möter teknologin och där AI har särskild roll att spela (Küchen).

Även farorna med AI är tydliga i den teknik som redan används, något vi måste vara särskilt uppmärksamma på (Tyrberg). Människor är sårbara och utsatta för risken att den information som finns om var och en skulle kunna hamna i "fel" händer och användas i onda syften. På samma sätt löper människan risk att förslavas av AI i ett sammanhang då hennes liv styrs alltmer av algoritmer som hon överlåtit sig själv åt (Govani). Riskerna och farorna med AI manifesteras inte minst i de rädslor människor ofta kommer till prästerna och/eller sina religiösa ledare med. Emedan religiösa institutioner har stor erfarenhet av att bemöta och att ta hand människors rädslor, är det också viktigt att skilja mellan befogade och obefogade rädslor, inte minst när det gäller AI (Åström, Tyrberg). Sammanfattningsvis, det finns stor potential för konstruktiv användning av AI i religiösa gemenskaper idag men AI måste brukas med försiktighet och med uppmärksamhet på de risker det medför.

AI OCH TEOLOGISKA/EXISTENTIELLA FRÅGOR

Utvecklingen av AI och dess omfattande användning tvingar fram brännande frågor av existentiell och teologisk art. Följande frågor har uppmärksamats särskilt. Vad blir det av människans frihet i ett samhälle som präglas av AI, och hur blir det med människans fria vilja? Vad är då en människa när gränsen mellan människa och maskin inte går att dra så enkelt längre, när maskinen blir en förlängning av människan?

Vad gör tanken på ett självständigt, starkt AI med människans identitet? Betraktar vi AI som ett verktyg för att tillfredsställa våra egoistiska behov, dvs. försöker vi skapa en ny slavklass? Är det möjligt eller ens önskvärt att skapa perfekta och felfria system? Kan vi tänka oss, och även föredra defekt och icke fulländat AI? Kan medvetande finnas i annat än enbart biologiskt material? Och om så, kan AI uppfattas vara en del av skapelsen, en del av Gud, en Guds avbild?

Den fria viljan har varit ett föremål för diskussion och ifrågasättande, nyligen av historikern Yuval Noah Harari som hävdar att idén om människans fria vilja är en myt grundad i de hebreiska och de kristna religiösa urkunderna, och därefter en idé som livnärts av liberalismen. Människan är idag inte fri, hävdar Harari, tvärtom, hon är manipulerad inifrån utan att hon märker det: människan är hackad. Även om vi inte anammar Hararis syn bör vi omformulera idén om den fria viljan och anpassa den till ett högteknologiskt samhälle. Vi bör värna om människans inre, hennes integritet, i detta samhälle och fråga efter det unika, sanna mänskliga i människan (Gustafsson Lundberg, Govani).

Människans identitet påverkas av hennes förhållande till maskinen som hon äger, bär med sig och/eller använder. Människans självbild omformuleras inte minst i den inte ovanliga uppkomsten av känslomässig relation till maskinen. Om detta i förlängningen innebär att maskinen kan lösa problemet med människans ensamhet måste vi fråga oss huruvida vi kan programmera in i maskinen förmågan att samtycka och därmed skapa ömsesidighet. Och om detta skulle vara möjligt bör vi fundera över frågan om det också finns utrymme för förlåtelsen, nåden, frälsning i relationen människa-maskin (Wigorts Yngvesson).

Moraliska dilemman i vardagen (t ex. spårvagnsproblemet) utmanar även ett högteknologiskt system. Med tanke på att människans bristfällighet, på samma sätt som hennes kreativitet och förmåga att värdera, är en grundläggande del av hennes mänsklighet, kan vi skapa ett felfritt AI-system? Vilka intressen styr AI:s förmåga att bedöma människoliv i situationer när något liv måste offras? Eller, är det att föredra en defekt och icke fulländat AI? I teologiska termer uttryckt, vilken roll och plats har synden i AI-system? (Aldén)

Utvecklingen av AI i samhället understryker behovet att omdefiniera den teologiska synen på tillvaron. Ett klassiskt teistiskt idésystem med en allsmäktig Gud i centrum ställer till filosofiska/teologiska problem, problem kända redan i de gammaltestamentliga texterna, närmare bestämt i Jobs bok. Här ställs teodicéfrågan frågan, dvs. frågan om hur det kan finnas ont i en värld styrd av en allsmäktig Gud i centrum. Det finns dock andra religionsfilosofiska/teologiska förhållningssätt än teismen, såsom panenteismen, som kan ge religionsvetarna och teologerna redskap att diskutera detta nya högteknologiska fenomen. (Li)

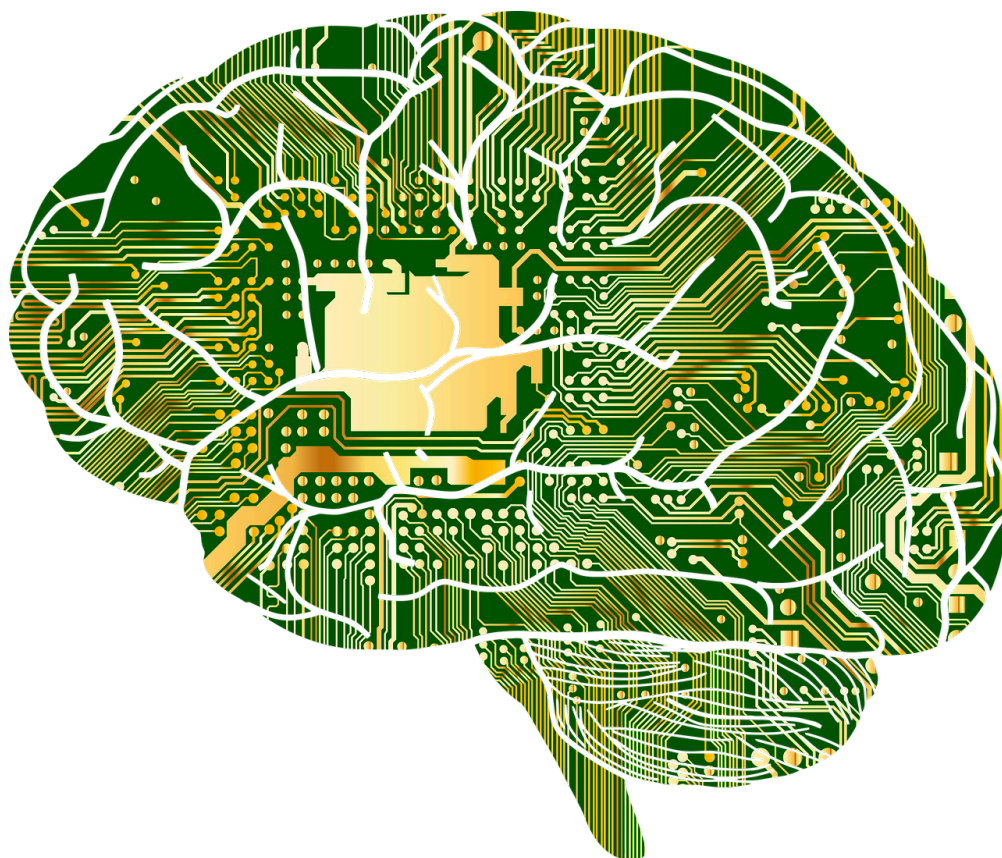
Frågan om avsikten med utvecklingen av främst starkt AI kastar ljus på det skapade objektet. Det finns en risk att människan utvecklar beteenden gentemot maskinen som ytterst sett påverkar människan i negativ riktning. Vilken identitet och vilka rättigheter kommer människan att tillskriva det starka AI? Om vi genom AI strävar efter att skapa en maskin som ska slava åt människan, en ny "slavklass", vad gör det då med människan som moralisk varelse? (Wrigge)

AVSLUTANDE REFLEKTIONER

Frågan om AI och religion är en viktig del av den större frågan om AI:s inverkan på samhället och människan i stort. Religionsvetarna och teologerna står inför uppgiften att omdefiniera några av sina mest grundläggande begrepp.

Skapandet av en maskin till människans avbild, med avseende på intelligens, kunskap, medvetande och form, för tankarna till Bibelns två berättelser om människans egen tillblivelse i 1 Mosebok 1 samt 2-3. Det framstår tydligt att en del av de tankar vi idag brottas med inte är helt nya – människor har alltid funderat över vad det egentligen innebär att vara människa och vilka risker människans handlingar medför för hennes fortsatta existens. Sådana risker har synliggjorts i den mängd populärkulturella referenser till spelfilmer och tv-serier vilka glimtat fram som en röd tråd genom samtalet. De antika texterna, dess idévärld, liksom de traditioner som förvaltat dem under århundraden in i vår egen tid tillhör religionsvetarnas och teologernas forskningsämnen. Rundabordsam-talet har genererat några angelägna frågor att forska vidare på. Denna rapport avrundas därmed med förnyad betoning på nödvändigheten av tvärvetenskapliga samtal, men också samtal med samhällets alla aktörer.

Blaženka Scheuer och Maria Stuesson

Rundabordssamtalet arrangerades av

Centrum för teologi och religionsvetenskap i

samarbete med

European Academy on Religion and Society och med

generöst bidrag från

Oskar och Signe Krooks stiftelse.

LUNDS
UNIVERSITET

